

СЛИКА СА ПРЕДСТАВОМ БЕОГРАДА У ЈЕДНОЈ РИМСКОЈ ЦРКВИ

У Риму, у цркви *s. Maria di Agasoeli* на Капитолу, налази се мало позната слика Београда. Реч је о композицији, на којој је насликан фрањевац Јован Капистран у победоносној борби против Турака код Београда, 1456. године.

Прво обавештење о овом уметничком делу забележио је наш познати сликар Стева Тодоровић, у својим сећањима на боравак у Италији 1918—1919. године.¹ То је, уједно, и једина информација која је стигла до нас. У њој С. Тодоровић укратко наводи садржај слике, не помињући име сликара, нити време настанка.

После дужег трагања, у могућности смо да нешто више кажемо о аутору и околностима под којима је слика са ликом нашег града смештена у древној цркви фрањеваца, у срцу Рима, међу бројним делима чувених италијанских сликара и вајара.

Слика се налази на левом стубу наоса цркве *s. Maria di Agasoeli*, испред главног олтара, на олтару посвећеном св. Ј. Капистрану. Овај олтар, дело *Francesca Guidotti*-а, подигнут је 1632. године.²

Композиција је сликана уљем на платну. У првом плану централно место заузима велика фигура Јована Капистрана, у ставу благосиљања. Он у десној, истуреној руци држи распеће, а у левој заставу, под

којом је предводио крсташе у судбоносној борби.³ Обучен је у одежду фрањеваца, са знаком крста на овратнику. Испред фигуре, лево и десно, лежи по једна тијара. У другом плану слике представљена је борба крсташа и Турака под бедемима града. Ратници се боре прса у прса, са исуканим сабљама и уздигнутим заставама. Иза ратног поља простире се панорама Београда. Широки ток Дунава затворен је на хоризонту брежуљкастим пејзажом. На десној страни уздиже се тврђава на брегу, са каскадно постављеним кулама. Приказана је само северна страна града, тако да се од Горњег града виде само с/и угаона кула и капија која је водила у Доњи град. Куле Доњег града, округле и завршене зупцима, постављене су на стеновитим обронцима, у два појаса. Преко средине града насликана је узвијорена трака са крупним натписом: *BELGRADO* (сл. 1).

Приказујући Београд, сликар је очигледно имао пред собом неку од бројних гравира Београда XVII века, јер су неки детаљи топографије тачно ухваћени, нпр. Дунав, конфигурација терена тврђаве, капија у Горњем граду, равница поред Дунава. Делови фортификација, међутим, приказани су произвољно.

На стубу испод слике урезан је натпис:

*S. Joanni de Capistrano
ordinis minorum propagatori*

Giovanni Capistrano leads the crusaders against the Turks who sieged Belgrade in 1456.

Јован Капистран предводи крсташе против Турака, у опсади Београда 1456. (Рим, црква s. Maria di Aracoeli).

sanctissimi nominis Jesu defensori
haeresum turquarumq. debelatori cerrimo
plorum expensis grati animi
sacrum
anno domini MDCXXXII

Већ је речено да је олтар посвећен Ј. Капистрану био подигнут 1632. године. То је било 196 година после велике битке код Београда, приказане на описаној слици. Те давне 1456. године под зидинама града збила се једна од најдраматичнијих битака између хришћанског и исламског света. Победа хришћанске војске одјекнула је широм Европе, а име Београда, слављеног као „бедем хришћанства“, остало је забележено у многим хроникама тога времена.⁴ Уз овај догађај остало је везано и име Јована Капистрана, једног од вођа одбране града, проповедника и верског вође крсташких одреда, који су сачињавали највећи део бранилаца Београда. Битка код Београда завршила је његов животни круг, испуњен сталном борбом за победу хришћанских догми. Умро је ускоро по завршетку опсаде, заражен кугом у порушеном граду.

Неколико година после смрти Јована Капистрана почео је дуготрајни поступак католичке цркве око беатификације овог ученог теолога и борца. Процес за канонизацију, почет још 1460. године, завршио се тек 1690. године, после многих расправа и доказивања чудеса, нарочито у XVII веку.⁵ У току тих дискусија, средином XVII века, постављена је и слика новог светитеља, са представом Београда у позадини, у цркви s. Maria di Aracoeli.

Осврћући се на уметничка дела инспирисана личношћу Јована Капистрана,⁶ може се приметити да се само на неким налази представа Београда. Поред Francesca Guidotti-a, град је насликао Andrea Lokatelli (1660—1741) и J. Kesler, који је 1862. године завршио композицију са овом темом за главни олтар цркве св. Ивана Капистрана у Илоку.⁷

НАПОМЕНЕ

¹ С. Тодоровић, Аутобиографија, Нови Сад, 1951. Колегиница М. Филиповић скренула ми је пажњу на овај податак пре моје посете цркви s. Maria di Aracoeli, па јој и овом приликом захваљујем.

² Дугујем захвалност проф. О. Mazzucattu, археологу Музеја града Рима, на ангажовању око података о олтару Ј. Капистрана, као и госп. В. Lilli-у, директору Италијанског института за културу у Београду, на посредништву око добијања фотографије. Негатив фотографије налази се у Централном институту за каталоге и документацију у Риму, серија Е, инв. бр. 68313.

³ Према писаним изворима, застава коју је носио Ј. Капистран у боју налази се данас у општинској кући градића Монтепрадоне у Италији. Тамо је донео фрањевац Јаков из Маркије. По О. Пластиду Белавићу, Св. Иван Капистран под Биоградом, Вуковар, 1907, 12.

⁴ Од бројних извора о личности Ј. Капистрана (Capistrano 1386 — Пок 1456) и његовом

учешћу у борби код Београда, најзначајније је дело фрањевачког хроничара L. Wadding-a, *Annales Minorum*, III изд. Quaracchi, 1931—1933 (Т. IX—XV). У *Addendi T. XII* штампан је драгоцен опис савременика *Tagliakozza: Relatio de victoria Belgradensi, 1456*. Waddinga су исцрпно користили сви историчари који су обрађивали ово раздобље. У вези са историјом Београда, ови и други извори су наведени у монографији Ј. Ралић-Мијушковић, Београд у средњем веку, Београд, 1967, 455—463, о борби 1456. год., 127—171.

⁵ L. Wadding, *Annales minorum*, XII, 479 и д. А. Chiapini, S. Giovanni da Capistrano e il suo convento, Aquila, 1925, 200 и д.

⁶ Портрет Ј. Капистрана сликали су чувени уметници Б. Виварини (1430—1510), Рафаело Санти (1483—1520), минијатурист хрватског порекла Ј. Кловић (1498—1578) и др.

⁷ Срдачно захваљујем колеги М. Баторовићу на литератури и фотографијама цркве св. Капистарана у Илоку.

A PAINTING WITH THE REPRESENTATION OF BELGRADE IN A ROMAN CHURCH

Marija Bajalović — Hadži-Pešić

The author deals with an oil painting representing the Franciscan Giovanni Capistrano and displaying the battle conducted at the walls of the town of Belgrade in 1456. The painting is preserved in Rome in the church of St. Maria di Aracoeli and stands on the altar made in 1632 by Francesco Guidotti dedicated to Gio-

vanni Capistrano. This was the time when the process of the canonization of this learned theologian and fighter was about to end. It is for history of Belgrade that this painting is interesting as it informs us about a little known representation of Belgrade.